



# PRÆFATIO

AD

# LECTOREM.

**I**URIS utriusque arcana percellendi cupidus, velut oracula veneranda ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI D. D. DIDACI COVARRUVIÆ Opera semel, atque iterum sedulus evolui, non pauca observans, quæ Neoterici ab eodem communi Magistro instructi novissime excogitarunt. Hæc cum studiosis quicquam utilitatis crederem allatura, ipsos eo qualicumque munere fraudare non tulit animus, & spe aliis proficiendi, propria, justæque formidini non peperci; sed libellum hunc præire libuit, quasi tuæ benevolentia exploratorem, si enim votis responderit eventus, reliquos in lucem prodire citissime satagam; alioquin quanquam opus istud displiceat, non omnino operam perdidimus; nam saltem ingenuus meus innotescet affectus, cui indulgeri æquum est, quicquid animadversione dignum repereris. Nec torvis oculis (quod enixè deprecor) primogenitum ingenii foetum intuearis, imò pro tua benignitate propitius excipias. Illud hic te admonere non omittam, in comprobandis D. COVARRUVIÆ Conclusionibus me consulto non atulisse jura, glossas, antiquosque DD. quoniam ille assatum de his mentionem fecerit. Vale.



**D. GEORGII PARDO,**  
Hispanorum Mantuæ Publici Humanarum Literarum  
Professoris,

CARMEN

# AD AUTHOREM.

**I**NGE nova meritis sublimia tempora fronde,  
O juris Mythes, quem Themis alma beat;  
Namque suos mittit celebres si Gallia Fabros,  
Lactat & ingenium docte Conane tuum;  
Ausoniosque canit civis mirabile acumen,  
Gordia quo legum solvere vincla solent;  
Clarius ecce præit lauro nomenque decusque  
Hispanum, tales quæ peperere viros;

Gadibus occiduis dum Manzanarius ortum  
Te videt, atque suis tingere gaudet aquis;

Dum te sacra tulit nobis urbs, inclyte Præsul,  
Auriferi dives quæ fuit unda Tagi.

Luce tua lucem luci lux fulgida præfers;  
Nomine & alterno numine jura patent;

Ergo ferat grates nequirit quas umbra silentis;  
Orbis pro exculto munere mactæ suo,

Acceptam laudem referens Hispania alumnis;  
Qua manet altus honor Pallas uterque tuus.

CAROLUS

12

UT LIBR. CAR. COM. DE SCHÖNBORN.

ELENCHUS



# ELENCHUS CAPITULORUM LIBRI PRIMI.

CAP. I.	<b>A</b> lex actis, vel secundum conscientiam propriam Judex debeat judicare? pag. 1	2. Usufructuarius num ad debita testatoris teneatur, à quo usufructum ex ultima voluntate obtinuit? pag. 173
2.	Utrum dolo, & cavillationibus uti in judicio liceat? 7	3. De lesione circa pretium contingente ad interpretationem, l. 2. C. de rescind. vend. 180
3.	Num ratio fructuum habeatur in restitutione in integrum, qua causâ atatis sit? 18	4. Remedium, l. 2. C. de resc. vend. an renunciatione contrahentium tolli possit? 197
4.	Coram quo Judice sit in integrum restitutio petenda. 27	5. Utrum venalia sub legato bonorum omnium contineantur? ad interpretationem. l. generali, §. Vxor, ff. de usufruct. leg. 210
5.	An minor læsus in spiritualibus sit restituendus? 31	6. De divitiarum, & paupertatis qualitate, cuique probatio ejus in judiciis incumbat. 218
6.	Quale mandatum necessarium sit ad petendam in integrum restitutionem. 38	7. Pluribus eodem incendio, vel ruina peremptis, quis alteri supervivisse præsumatur. 226
7.	De hypotheca cum pralatione, qua uxor pro dote composit. 43	8. Penam infanti pro alieno crimine irrogari licitumne sit? 235
8.	De meliorantibus, qua in re hypotheca subjecta à Tertio sunt. 54	9. Pœna quomodo commensuranda delicto, facti, ac personarum qualitate perpena. 256
9.	De præscriptione retractus conventionalis. 62	10. Crimen semel in judicium deductum quando iterum obici ad punitionem possit. 273
10.	De Sacramento Confirmationis: ad interpretationem Textus in cap. quanto 4. de consuetud. 69	11. De executione publici, vel privati instrumenti tradumur aliqua; & num exequi possit, quod liquidam quantitatem non continet? 287
11.	De injuria, qua verbis fit, maximè per veri criminis objectionem. 77	12. Utrum à sententia, sive laudo Arbitri, aut Judicis, qui ejus loco subrogatur, appellatio jure permisa sit? 291
12.	De temporis computatione: 83	13. Unico testi non jurato, vel vario an credendum sit? & de instrumentorum reprobatione per testes. 295
13.	De oratione indefinita, & utrum æquivaleret universali? 85	14. Sub generali liberatione qua remissa censentur; & an dolus remitti queas? 309
14.	De conditione, aut modo donationi adjecto in favorem Tertii. 91	15. Successor universalis vel singularis, quando possit à locatione antecessoris ante tempus expletum restituere. 316
15.	Fructus pendentes rei vendita, vel aliter in alium translata, cui debeantur. 100	16. De locatione bonorum Ecclesiæ; ubi & nonnulla de alienatione notantur. 329
16.	In dubiis an fiscus sit privatis in judicio præferendus? 108	17. De solemnitatibus in alienatione bonorum Ecclesiæ adhibendis, ac de emphyteusis Ecclesiastica concessione. 342
17.	De Decimis. 116	18. De successione fendi, emphyteusis, & juris patronatus Ecclesiastici. 356
18.	De intellectu, & praxi, l. diffamari §. C. de ingen. manumif. 132	19. De interpretatione, l. quoties, Cod. de resc. vend. 370
19.	De revocatione donationis inofficiosa, vel ex l. si unquam §. C. de revoc. donat. 137	20. De immunitate Ecclesiastica. 378
20.	Quando subreptio, vel obreptio circa causam finalem, aut impulsivam contingens rescripta vitiet. 149	

# INDEX CAPITUM LIBRI SECUNDI.

CAP. I. **D**E jure creditorum in personas eorum, qui non solvunt, & de honorum cessione. 159

CENSURA



CENSURA REGII, ERUDITISSIMIQUE D. D. ILDEPHONSI MARQUEZ  
de Prado, in Regio patrimonii Regalis Senatu præstantissimi Consilarii.

EX COMMISSIONE SUPREMI CASTELLÆ SENATUS.

**R**USSU Regii, ac Supremi Senatus Castellæ perlegi *Additiones, & Notas ad librum primum variarum Resolutionum Illustriss. D. D. Didaci Covarruvias*, editas à Licentiato D. Didaco Ybañez de Faria, utriusque juris Professore, atque Senatus ejusdem Regii Advocato: in quo opere doctæ, ac practicæ omnibus ferè in utriusque jure versantibus utiles continentur quæstiones. In eo nihil Catholicæ fidei, ac bonis moribus contrarium inveni, proinde prælo mandari posse, censeo. Matriti die 29. Junii, anno 1658.

Licent. D. ALONSO MARQUEZ DE PRADO.

LICENCIA DEL ORDINARIO.

**N**Os el Licenciado Don Alonso de las Ribas y Valdès, Visitador general desta Villa de Madrid; y Vicario della: y su partido. Por lo que a Nos toca damos licencia para que se pueda imprimir, è imprima un libro intitulado, *Additiones, Enucleationes, & Nota ad librum primum variarum D. Covarruvias*, compuesto por el Licenciado Don Diego Ybañez de Faria, attento consta no ay en el cosa contra nuestra fante Fè, y buenas costumbres. Dada en Madrid a 4. dias del mes de Mayo de 1658.

Licenciado Ribas.

Por su mandado, JUAN BAPTISTA SAENZ BRAVO.

CENSURA D. JOANNIS PACHECO EXIMII, AC PRIMARII  
causarum Patroni apud Suprema Tribunalia in Curia Catholicæ Majestatis.

EX COMMISSIONE SUPREMI CASTELLÆ SENATUS.

**R**EGII, Supremique Senatus jussu legi, & evolui, *Additiones, sive Enucleationes ad lib. 2. Variar. D. Præs. Covar. à D. Didaco Ybañez de Faria*, causarum Patrono elaboratas. Opus sanè laboriosum agnovi, plurima accuratè, ingeniosè, & abundanter tractata inveni, & quæ Authoris diligentiam, & doctrinam, juris legumque peritiam demonstrant. Nihil in eis reperitur Catholicæ Fidei, vel bonis moribus contrarium, ideo prælo, & studiosorum oculis dignum judico, ac censeo. Matriti die 17. mensis Martii, anno Domini 1660.

Licom. D. JOANNES PACHECO.

LICENCIA DEL ORDINARIO.

**N**OS el Licenciado Don Alonso de las Ribas y Valdès, Vicario desta villa de Madrid, y su partido, &c. Por lo que a Nos toca, damos licencia para que se pueda imprimir y vender un libro intitulado, *Addiciones al libro segundo del señor Don Diego de Covarruvias*, compuesto por el Licenciado Don Diego Ybañez de Faria, attento que de la censura del Licenciado Don Francisco de la Puente Agüero, Colegial mayor del Colegio del Arçobispo en la Universidad de Salamanca, a quien lo remitimos, consta no tiene cosa contra nuestra santa Fè, y buenas costumbres.

D. DIDACI



D. DIDACI YBAÑEZ  
DE FARIA,  
ADDITIONES  
ET  
OBSERVATIONES  
AD LIBROS  
D. COVARRUVIAS  
VARIARUM RESOLUTIONUM.

AD CAPUT I.

An ex Actis, vel secundum propriam conscientiam Judex debeat judicare.

SUMMARIUM.



- A**n judex possit, ac debeat secundum allegata, & probata, contra veritatem sibi privatim cognitam judicare; qui disputant.
1. Exerccens actum licitum cum conscientia erronea, putans peccaminosum esse, sit peccari reus.
  2. Operans cum conscientia dubia peccat licet actio ex se licita sit.
  3. Peccans ex conscientia erronea, tale peccatum committit, quale ipse existimat.
  4. Ignorantia juris, vel facti, justa, sive invincibilis, excusat à peccato.
  5. Quæ sit invincibilis ignorantia.
  6. Ignorantia vincibilis, licet non excuset à culpa, minuit malitiam ejus.
  7. Ignorantia affectata non relevat, sed auget delictum.
  8. Violare juramentum promissorium de re levi, solum est venialis culpa.
  9. Judicem non posse contra propriam conscientiam judicare, qui doceant? remissive. Limitatur, si scientia ex confessione Sacramentali habeatur.
  10. Textus in l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. Faria addit. ad Covar. Tom. I.

- Præsid. ad præmissam quæstionem non conducit.
12. Index potest, ac debet, ex actis, etiam adversum propriam privatam conscientiam judicare.
  13. Judex sentiens speculative, non licere contra propriam conscientiam judicare, poterit, ea sua opinione deposita, oppositam praticare.
  14. Distinctionem inter civiles causas, & criminales, quod judicandum contra conscientiam, qui admittunt.
  15. Respublica jus habet vindicandi in convictum de delicto, quamvis verè innocens sit.
  16. Judici non creditur in alterius præjudicium, etiam super causa, de qua cognoscit.
  17. Senatus Principis Supremi Judices posse secundum propriam conscientiam adversus acta judicare, qui sentiunt?
  18. Debent secundum acta judicare.
  19. Princeps superiorem non recognoscens potest juxta propriam conscientiam judicare.
  20. Et adhibere fidem actori fide digno & probato, non probanti, adversus reum vilem & infamem.
  21. Non tenetur servare juris ordinem.
  22. Prelatus regularis de causis Religiosorum secundum propriam conscientiam judicat.
  23. Episcopus ex actis debet judicare.
  24. Arbitrator secundum propriam conscientiam decidit.
  25. Quando liceat Judici secundum propriam conscientiam judicare? remissive.
  26. Reus est absolvendus, ut acta deposcant, non obstante privata judicantis scientia.
  27. Accusatore non probante quomodo reus debeat absolvi.
  28. Actore non probante, quomodo reus absolvendus